

Hatalmi harc Magyarországon!

„A kérdés nem az, hogy mit teszünk, és mit kellene tennünk, hanem az, hogy akarásunkon és tevékenységünkön túl mi történik velünk.”

Gadamer: Igazság és módszer

Magyarország kiégett

Magyarország 2006 nyara óta morajló méhkasra hasonlít, ahol a mérges méhek: a mézet egye meg, aki akarja - felkiáltással - egymásnak esnek. Ennek kezdete Gyurcsány Ferenc öszödi beszédéhez köthető, mikor is beismerte saját párttársainak hogy hazudtunk reggel, meg este. A jobboldal, pedig fogást és cubákos csülöcsontot találva, októberben azt lóbálva rohangált a pesti utcákon, az égő autóknál, pedig kivétel nélkül minden párt sütögette marketing pecsenyéjét. Mindegyik egyben egyetért azóta is: a magyar választó hülye, úgy ahogyan van! Maszlag harcol maszlag ellen! Orbán és antiOrbán viaskodik a kiégett MTV székház árnyékában, egymásra kiabálva: Te vagy a hazaáruló, te vagy a szélsőjobboldali, te vagy a hibás, te vagy a mákos! Azt megmondani, mikor lesz ebből jólét Magyarországon a társadalom tagjainak, azt nehéz. Cirkusszal nem lehet jól lakni, vállalkozást működtetni és adósságot fizetni. A kérdés az, mi van e-mögött? Erre próbál kitekert formában választ találni az író.

Üvegbúra

Mi a hatalom? Mire való? Van-e benne egyáltalán jó? A jót ki lehet-e kényszeríteni, vagy minden zajlik a maga medrében, és a ráakódott jó a véletlen hordaléka csupán?

A hatalom olyan, mint egy üvegbúra - *Sylvia Plath* után szabadon – ebben az esetben az üvegbúra prizmaként viselkedik, és nem csak a fényt töri meg, hanem a valóságot is. A benne megmutatkozó tünemény a valóságból képződik ugyan, de nem feleltethető meg vele, sőt.

Foglyok vagyunk, légyként egy üvegben, röptünkben ide-oda csapódva az üvegfalához. Gyárthatunk elméleteket, hogy miért vagyunk bent, de ezzel sohasem jutunk ki. *Gárdonyi Géza* írja *Az Isten rabjai* c. könyvében, hogy mindenki rab, valaki a földesúr rabja, valaki a hatalom rabja, valaki a pénz rabja stb.

A novícius örömmel konstatálja: Csak mi vagyunk szabadok.

Nem. Aki él és mozog a Földön az mind rab, mi az Isten rabjai vagyunk. Volt a válasz.

Igen mi is rabok vagyunk, a politikusok rabjai. Az első lépés, annak a leszögezése, hogy foglyok vagyunk, egy „hamis valóság” foglyai. Vissza kell emlékezni, hogyan jutottunk el idáig, miért vagyunk ebben a csapdában, jó-e itt nekünk, énekelhetünk-e itt az igazságról és a szabadságról, avagy nem? Figyelnünk kell, néznünk a többiek szabálytalan repülését, abból sokat tanulhatunk! Ha figyelünk és gondolkodunk. *Wittgenstein* szerint: „A gondolkodni akarás egy dolog; rendelkezni a gondolkodás tehetségével, megint más.” Az öreg kitagadott – fegyvergyáros – matematikus - filozófus tudott valamit.

Aki látott közletről egy jó politikust, az jelentkezzen és higgye azt, hogy átverték! Szavazz rám és eladom a lelked. Persze pontosan az a lényeg, hogy hinni akarunk. Az életünk úgy telik el, hogy csupa, csupa rosszal találkozunk, de hit és remény nélkül nem tudunk élni, még a legmegalázottabb fegyenc sem. *Kosztolányinak* van egy számomra kedves novellája, a főhőse egy rab, a többi rabszolga is utálja, mert szobrász, megadatott neki az alkotás ajándéka, amibe még bele is tud feledkezni, és van egy társa, akihez siet haza, beteg, de ápolja, mert van kiért feláldoznia az életét (hogy merésze). Közös élet, közös hit, közös remény! A végén összeomlik, mikor a szerelme halála után - kit nem tud saját hite szerint eltemetni -, még egy csavargó kutya is megharapja. Hát még te is - omlik össze, zokogva és világ-dühében agyonveri a nála is szerencsésebb kutyát.

Sokat gondolkodtam azon, hogy miért hisszük el a politikusok hazugságait, ahelyett, hogy elzavarnánk őket. A válasz egyszerű, nagyapám mondta: mert el akarjuk (mármint hinni nem zavarni). Azt akarjuk sajnos a tévétől is, hogy sodorjon el bennünket minél messzebb a valóságtól. *Spengler* írja valahol, hogy tiszta szónyelvek nincsenek. A szavakkal való

beszédtevékenység abból áll, hogy a szóhangzatok révén jelentésérzeteket ébresztünk, amelyek a szókapcsolatok hangzása folytán további kapcsolódó érzeteket idéznek fel. Vagyis kimondva kimondatlanul metafizikai alapja van. Van, amit közösen hallunk bele, megfog, fogvatart, mint egy vezényszó. Akaratlan cselekvésre ösztönöz, tömegmozgás, a kollektív tudatalattin keresztül hat, a tudatos felszín csak érinti. Persze más hívószavak hatnak a személyes tudatra is, főleg a család és a jövedelem.

Megdöbbsentem, egy tekintélyes gazdasági szaklapban olvastam egy elemzést, hogy az autópálya építés miként élénkíti közvetlenül a gazdaságot és az államnak se kerül a valóságban sokba. Az okfejtés leglényegesebb gondolata, hogy a munkabér és az ahhoz kapcsolódó járulékok, valamint az anyagköltség áfája meghaladja összességében a költség 75%-t. Vagyis gyorsan visszaforg. Hát én hallottam ezt-azt! A helyzet a következő. A kötelező politikai járulékos költség az kb. 10-15%, az ugye nem itthon hasznosul, külföldön mossák tisztára, a transznacionális vállalat külföldi tulajdonosai elviszik a sorban következő 20 százalékot, na hova? Úgy van, külföldre. Vannak egyéb költségei a multi itthon bejegyzett cégének is stb.. Mi marad? Kb. 65-70 százalék, hat alvállalkozón keresztül, amiből ha nem is egyenes-ágilag, de következik, hogy a legalsó szint nem jelent be mindenkit, sőt gyakran román, ukrán, szlovák még olcsóbb vendégmunkásokat alkalmaz. Ők meg hol fizetnek járulékot, meg adót, elég, ha annyit jegyzünk meg, hogy nem itt. Akkor mi van a szakújságírók által írt súlyos mondatok mögött? Pihekönnnyű gondolat, mit a húzat, gyorsan helyére rendez. A példa lényege nem a konkrétum egyedi, hanem az általános volta. A valóságot nem, hogy átszínezzük (más színű díszlet, kicsit puccosabb bútorok), hanem nem is ugyanazon a színpadon játszunk, sőt a nézőtér is más. Már itt csak az a kérdés, hogy van-e így értelme elemezni a politikai beszédeket, szövegeket (jelben-jel). Gyertek megfejtjük közösen! Szerintem egyszerűen nincs, köszönő viszonyban sincs a valósággal. Mit fejtegetessünk! „Nincs oszt kész.” De a társadalmi közbeszédéről sincs értelme beszélni, mert azok, akiknek fel kellene tárni a valóságot, azok is bebújtak egy meleg buja ágyba a politikusokkal és ott kellemesen hetegnek, onnan mosolyognak ránk két parti között. Mi van az áruló értelmiségiekkel meg *José Ortega y Gasset*-vel? Könyörgöm, így az emberek, hogy emelkedjenek fel szubjektivitásuk mocskán, hogy a gyönyörű objektív valóságra szavazva legitimálják a demokráciát és a mindenkori nyerteseket. Persze a nyertes mindig a társadalom, nekik kell örülni, hogy demokrácia van. Tessék tapsolni! Hívhatjuk őket ezentúl könnyező tapsolóknak.

A színészkedésről

„Micsoda színész vész el bennem”

Néró (halála előtt)

A hatalmat gyakorló egyben színész is. Ez következik Arisztotelész tragédia elméletéből és a homo politicus mivoltából. Az ősi időkben a színész és maga a játéktér szent cselekedett és szent tér volt, ősi misztériumok megismétlője. A mai világban minden megkavarva van jelen, ami azt jelenti, hogy mindenből van egy kicsi, csak nem megfelelő helyen és arányban. A politikusok maguk is színészek. Gondoljunk Gyurcsány kenetteljes mozdulataira, táncoló lábaira, és a mondatok közötti hatásos szüneteire, de nem kell a gyakran átöltöző Orbánt sem féltetni, ruhát, arc mimikát, mosolyt és vezényszavakat is tud váltani. Bár egyikről sem mondanám, hogy vérprofi, esetleg bérprofi. Lételemük a játék, a megjátszás. Imádják a kockázatos játékokat, adrenalin függőek. A játékosnak maga a játék kockázatos, ezért izgalmas. Minden játszás, játszottság tükröződik a játékos viselkedésében. Összesimulnak, összeolvadnak. Egy idő után a játék az, ami a játékost hatalmába tartja, ami behálózza, ami játszatja. Keringőznek!

Az emberi játéknak játszóterre van szüksége. A játéktérület körülhatárolása – hasonlóan a szent terület körülhatárolásához - ahogy azt *Huizinga* joggal hangsúlyozza - a játékvilágot zárt világként, átmenetek és közvetítések nélkül állítja szembe a célok világával. A célok viszont átalakulnak, mondvacsinált célok lesznek, vagyis valódi cél nélküli játékká zsugorodik. A

pénz önmagában nem lehet cél. A játéktér uralásának a kényszere jelentkezik. A játéktér és a magántulajdon összekeverése tapasztalható. Hibás játék, már nem szent, hanem profán. A játék valóban arra korlátozódik, hogy megmutatkozzék. Létmódja, tehát az önmegmutatás. Ha nem is akarják, akkor is felfeslik, kibontja magát, önkéntelenül. Megmutatkozik, és napvilágra kerül benne az, ami egyébként mindig láthatatlan volt, sejthetővé válik, majd fényárban úszik. Aki képes meglátni ennek az életnek a tragédiáit és a komédiáit, az meg tud szabadulni a hamis ideák szuggesztiójától, melyek addig eltakarták a velünk játszott játékot. Kitisztul és látatja az egész játékmezőt tisztán, mezek nélkül. Amit lát, szíven üti, mert nevelés és tragikus. A tragédia katasztrofális hatása a szorongatott lelket felszabadítja, a meg hasonlítás varázsütéssel megszűnik.

Ha valaki sokáig játszik egy szerepet, belefeledkezik, hasonul a szereppel, maga a szerep módosítja. Összeolvad vele, módosított tudatállapotot okoz. Azt kezdi hinni, hogy ő alkotja a játékszabályokat, pedig sosincs olyan, hogy csak én. Ez az Isten-effektus. Mindenesetben halálos, kivétel nincs. Ezért tartom többek között jó könyvnek *Krawczuk Néróját*, hatalom lélektanilag rendkívül találó, pontos késsel, ésszel metszett darab.

A falka

„Du, Du hast, Du hast Mich”

Rammstein

A hatalom legfontosabb alanya a tömeg. A tömeg és az egyén furcsa viszonyban van egymással, maga a számosság, mint fontos elem már a bibliában fellelhető (pl. maghasonlat). Az egyén magával az individualitásával nem bír, szakaszolásra van szüksége, feloldásra áhítozik. Szeretne feloldódni, tartozni egy nyertes sikeres közösséghez, aki megvédi az ellenségtől (ha van, ha nincs, bennünk van a félelem valakiktől, a rossztól, a gonosztól, transzcendens félelem). Többek között ezzel magyarázható, hogy választás után többen gondolják, hogy a nyertesre szavaztak, mint a valóságban. A falka tudat azt jelenti - *Canetti* nyomán -, hogy ez egy ősi ösztönszerű cselekedet. A falkának többféle formája létezik: pusztító falka, zsákmányszerző falka. A pusztító falka lényege az ellenség kiirtása, kiszorítása a „területről” (a mi területünkről, média, köztvé, közigazgatás, sport, gazdasági élet stb.). Igazából az ellenségkép alkotással ezt birizgálják. Azzal riogatnak, hogy az ellenség kiszorít bennünket az állásunkból, elveszi a házunkat, a megélhetésünket és félelemben, rettegésben, rabszolgaságban fogjuk leélni hátralevő éveinket. Azaz érdekes, hogy a legveszélyesebb az „áruló”, aki elhagyja, vagy pedig megkérdőjelezi a falkavezér és alvezérek csaholásait. Tehát a gondolkodó, aki nem feltétlen engedelmisséggel veszi tudomásul, hogy az ellenség nevei változnak és azok már a múltban is ellenségek voltak. Ő hazudik. Sőt sohasem volt ennek a falkának a része, beépített elemként végig az ellenséges falka tagjaként kezelik ezentúl. A történelem vezényszóra átíratatják.

A valóságban koncentrikusan is felfoghatjuk, a pusztító falka belsejében mindig zsákmányszerző falka búvik meg. A zsákmányszerző falkánál a zsákmányolás, mint végső cél, a pénzzel, mint vele betelhetetlenüléssel való nem szembesülés jelenik meg. Aki harapja az ellenfelet, vagyis sikeresen hajt, nem az kapja a legjobb falatokat (ld. Hajtók dala, Hobótól), sőt meg kell elégednie a falkatudattal. Minden zsákmány a falkavezér és az alvezéreké. Öngyorsító folyamat, zsákmány-pszichózis, több, még több zsákmányt, egyre kockázatosabb vállalkozás. Önkívületi állapotban való feloldódás, mint a falkában pusztító ragadozóknál, vagy a csimpánzoknál. Nekünk minden sikerül, nincs lehetetlen, messiás a vezérünk! Az öngyorsító folyamat önfeloldó folyamattá degradálódik, úgy, hogy a falkavezér és alvezérei ebből semmit sem vesznek észre. Szaladnak a szakadék felé, azt hiszik az ellenséget kergetik a végső pusztulásba, pedig dehogy, saját leghűségesebb embereiket vezetik oda. Azokat, akik elhiszik, azért vannak kevesebben, mert ők a kiválasztottak. Ez mindig egyre erősödő retorikával párosul. Kötelező elem.

A messiás

„Minden jó császárból, rossz császár lesz csak idő és kegyencek kérdése”

Marcus Aurelius

A hatalmat gyakorló, sorsszerűséget lát abban, hogy ő győz, netán többször is. A falka vezetése, határozottá teszi, majd a határozottság tévedhetetlenségbe megy át. A vitakészsége lebomlik, nem tűr ellentmondást, a gondolkodó egyedeket kiveti a falkából. A falka én vagyok, a város én vagyok, az ország én vagyok!

Erre maga a falka is inspirálja, szeretné, ha megmutatnák az irányt, levennék a felelőséget a válláról, a messiást keresik benne, és megtalálják, vannak hibái de... . Egy idő után már nincs hibája, csak mi nem tudjuk, miért tesz ennyi furcsa, számunkra érthetetlen dolgot (biztos meg van az oka és magyarázata). Az már biztos! A falka egyedei maguk keresik a mentséget azokra a történetekre, amelyekre nincs mentség. Paradoxon. A hatalmat gyakorló kezdi elhinni magáról, hogy tévedhetetlen, ha esetleg téved, más valakit okol a hibáért, és azzal vezeti le a falkabeli elégedetlenséget, hogy feláldozza. Elhiszi magáról; mindent megúszhat, tudatalatt kísérletezik, vajon meddig mehet el, hol az a határ, amit nem léphet át, egyáltalán létezik-e a határ (ezt a jelenséget a kriminológusok és a történészek egyaránt ismerik). Olyan emberekkel szeret lenni, akik kegyencként viselkednek, kényeztetik, hájjal kenetik, azt mondják, amit hallani akar, kitalálják a leghajmeresztőbb ötleteit, azok kivitelezésében segítenek. Rejtett büntudat elfedése és elfedtetése mások által. Végül ő maga is messianisztikus attitűdöket vesz fel. Ezért is van, hogy minden hatalom örökidőkre törekszik kifizéteni jelen uralmi idejét, tegyük hozzá kivétel nélkül, sikertelenül. Minden hatalom ciklikus, volt és lesz. Egy jóbarátom mondta: a tömegdemokráciában is a régi felosztások érvényesülnek, talán még egyszerűbben. Ez a fegyencek és a kegyencek kora. Kötelező választással, vagy egyik, vagy másik, kibúvás, megbúvás nincs.

A hamis közösség

„De már nincsenek is főszereplők: csak kórus”

José Ortega

Mindezekből következik, hogy megszűntek a régi hagyományos szolidaritási közösségek, helyettük a hamis vagy álközösségek jöttek létre. Korporatív közösségek. Felülről felütitett közösségek. A hamis közösség rád erőltet egy szerepet, ami tőled független, idegen viselkedési norma, melynek a tartalmát nem te szabod meg. A játékszabályok sem nyilvánosak, csak egy kis részük, a többit kizárólag a kiválasztottak tudják, vadöszönnel. És ezt nem lehet büntetlenül megszegni. Ha ezt már felismered, feszengsz, alakítani akarod, számodra szabottan szeretnéd viselni, sőt magán a közösségen, annak avitt formáján is módosítani szeretnél. De ezt nem engedik, sőt próbálkozásaidért büntetést kapsz és nem érted, miért kell nyilvánosan bocsánatot kérned. A titkos szabályokat nem szabad kimondani, még a ráutaló magatartás is büntetendő. Nem fáj, csak szorít. Akkor ez a társaság már nem közösség, hanem börtön, mely alapjaiban is korlátoz, fogva tart. Amit már nem tudsz megváltoztatni belülről, abból a kapcsolathálóból ki kell lépned, és kívülről kell azt megtenned. Az álmaidat sose szabad eldobni, mert akkor magadat dobod el magadtól és akkor ki leszel, kérdezem én. „Egy kép fogva tart bennünket. Mi pedig nem tudunk kilépni belőle, mert benne él a nyelvünkben, a nyelvünk, pedig kérlelhetetlenül ismételteti nekünk” Wittgenstein. Ez pedig nem más mint az ideánk, egy jobb világról. A cselekvésünk ettől elszakad, büntudatot kelt. A büntudat a bűn be nem ismert tudása, tilalom alá helyezett tudás (vigyázz a büntudat láncol) csak a felismerés és a vállalás segít a múlttól való elszakadásban (az etikai felszabadulásban). Tesszük a nem tudást, mi több, létező cselekvő nem tudást.

A napokban hallgattam *Johnny Cash, hurt* című dalát az *american iv: the man comes around* albumról, ami egy számadás, elszámolás az életéről, a tékozló fiú szomorú visszaemlékezése. Elgondolkodtam, vajon mivel kell nekem elszámolnom, magamban és gyermekeim szemében. Megtettem mindent, hogy jobb legyen a világunk? Nem tudtam semmit kitalálni. Hmm. Már megint, az ösztönös kibújás, ki akarok találni valami mentséget, valami mentséget, amire nem lehet. A valóság rendkívül szomorú. Eszembe jutott viszont a héten olvasott – a

heti könyv – egyik legmeggrázóbb és talán legtalálhatóbb gondolata. Legyen a tragikus közeljövő mottója és olvassák el, ha tehetik a könyvet is. Higgyék el, megéri. Addig is gondolkozzanak: legyenek-e az ellenségeink a politikusok?

„Ne vegyenek észre, ne legyél kiváló, ne bízz meg senkiben.... Kihasználnak. Használnak és eldobnak. Él-sz-e, hal-sz-e, egyremegy nekik. Gyanakodj. Ha szeretnek, ha kedveznek neked, ha ajnároznak, ijedj meg. Aki a bizalmába fogad, akit kedvelsz, attól tarts leginkább. Az is ember, önző, gyáva, megalkuvó, alávaló gazember. Csak az ellenségeidben nem csalódhatsz soha.”
Spiró György: Fogság, 324.o.

dr. Mező Ferenc (PhD.) geográfus, Kósa Lajos a FIDESZ-MPP alelnökének volt politikai főtanácsadója